Sl 36 Sigtuna, Kv. Urmakaren 1

Litteratur: H. Gustavson, Arbetet vid Runverket, Stockholm, i: Nytt om runer 6 (1991), s. 20 f.; M. Åhlén, Runfynd 1989 och 1990, i: Fornvännen 87 (1992), s. 167 f.; M. Källström, Rec. av L. Peterson, Nordiskt runnamnslexikon (2007), i: Studia anthroponymica Scandinavica 28 (2008), s. 141 ff.; A. Söderberg, Hantverk i mynthusmiljö. Tidigmedeltida hantverk i kvarteret Urmakaren 1, Sigtuna, Morr 64 (2021), s. 67.
Äldre avbildning: B. A. Lundberg foto, i: Åhlén, a.a. 1992, s. 168.
Signum i Samnordisk runtextdatabas/Runor: U Fv1992;167C

Ett revben med runinskrifter på två sidor påträffades vid arkeologisk undersökning år 1989 i kv. Urmakaren 1 (Ruta V10:4 »under kyrkogårdsmuren». Fyndnummer 4581). Enligt A. Söderberg (2021 s. 67) dateras fyndet »till senast 1150 men kan tillhöra fas 4, 1050–1100». Fasindelningen avser den som redovisas i J. Ros, Stad och gård (2009). Benet förvaras nu i Sigtuna museum (inv. nr 34752).

Revbenets längd är 33 mm, bredd 19 mm och tjocklek 8 mm. Runhöjd 11 mm (1 **t**).

Fig. 1. Runbenet Sl 36 från kv. Urmakaren 1. Foto Bengt A. Lundberg 2002 (Arkivsök).

Inskrift sida A:

…t · þu͡kkiʀ · m…
5
… *þykkiʀ*(?) …
»… tyckes(?) …»

Sida B:

…ṣku · -…
10

Till läsningen: Inskriften på sida A begränsas upptill av en ramlinje och runornas baser når benets ursprungliga kant, där möjligen rester av en ramlinje anas. På sida B har ett brott tagit bort runornas nedre delar. 3 mm till vänster om huvudstavens övre del i 1 **t** finns ett 4 mm långt ytterst grunt lodrätt streck som kan vara en rest av en runa, i så fall snarast tredje ledet i en **s**-runa, eller möjligen ett punktavslutat kortkvist-**s**. Dubbelsidig bistav i 1 **t**. Runa 3 läses formellt som en bindruna **u͡k**. Bistavarna i 6 **ʀ** har ristats två gånger. Spetsen av hög-

ra bistaven i 7 **m** är borta i brottet vid högra kanten. 8 **s** står intill vänstra brottkanten. Runan är ett kortkvist-**s** och avslutas nedtill med en punkt. Den är inte ett **i** som Gustavson och Åhlén läser den, ej heller ett stunget **e**. Bistaven till höger i runa 11 är något skadad av brottet i högra kanten. Det går inte med säkerhet avgöra om det här har stått en **k**- eller **þ**-runa. Runan liknar inte 8 **k** med sin lågt ansatta bistav men bistavens övre spets ansluter inte med säkerhet till huvudstaven som i en **þ**-runa. Avståndet mellan 10 **u** och runa 11 talar för att en liten men distinkt punkt mellan runorna är ett skiljetecken.

Inskrifterna på benets två sidor är ofullständigt bevarade. Runföljden **þu͡kkiʀ** på sida A bildar sannolikt ett ord. Bindrunan **u͡k** skall förstås som en korrigering av ett felristat **k**, som har rättats till **u** genom att en **u**-bistav fogats till huvudstav, när ristaren märkt sitt misstag. En skrivning **kk** strider emot regeln att lång konsonant inte dubbeltecknas i runinskrifterna. Utgångspunkten för en tolkning är i så fall **þukiʀ**. Att runföljden möjligen återger ett sammansatt mansnamn *Þōrgæiʀʀ* är mindre troligt, eftersom *r* vanligen inte utelämnas vid sammansättningsfogen i namn på *Þōr-*; undantagen är t.ex. **þukiʀ** *Þōrgærðr* Ög 81 (A. Noreen, Altschwedische Grammatik (1904), § 320:2) och möjligen **þukil** i DR 393 och DR 397, där runföljden dock snarast återger *Þȳðkæll*, **þolafʀ** *Þōrkæll*, i N 186† (betingat av lokalt uttal?) samt **þusthin** i U 653 och **þostain** i U 848 för *Þōrstæinn*, båda beläggen möjligen uttalsbetingade (U 653 har **þurkil** men **þusthin**). Men runföljden kan också återge ett verb i presens 3. pers. sg., t.ex. [*bæs*]*t þykkiʀ* ’bäst synes, tyckes’, jämför fsv. *mik thykkir* ’mig tyckes’. Magnus Källström (2008) har utifrån textsammanhanget föreslagit att här kan ha stått ett [*þa*]*t þykkiʀ m*[*ēʀ*].

Inte heller den ofullständigt bevarade inskriften på sida B ger underlag för en säker tolkning. Avståndet mellan 10 **u** och runa 11 tillsammans med skiljetecknet där talar för att det rör sig om två ord, men runföljden **…ṣku** kan ha ingått i alltför många olika ord för att kunna tolkas med säkerhet. Ett tidigare framfört förslag att 8–10 skulle kunna återge en oblik form av kvinnonamnet *Inga* utgick från en läsning **iku** och blir med den nu hävdade läsningen omöjligt.

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Detta dokument ingår i en digital utgåva av runristade lösföremål från Sigtuna. Dessa publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Helmer Gustavson
Kontakt: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000
www.raa.se